

Wiktoria Kuncewicz

Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

e-mail: w.kuncewicz9@gmail.com

REKOMENDACJA KSIĄŻKI
EMISJA GŁOSU W PRZESTRZENI EDUKACYJNEJ,
ARTYSTYCZNEJ I TERAPEUTYCZNEJ,
RED. NAUKOWA LIDIA KATARYŃCZUK-MANIA,
WYDZIAŁ NAUK SPOŁECZNYCH, ZIELONA GÓRA 2020,
S. 324, ISBN: 978-83-945714-5-0

W ostatnich latach temat emisji głosu jest coraz częściej omawiany, choćby w związku z korzyściami zdrowotnymi, jakie przynosi właściwe używanie głosu w pracy oraz życiu codziennym. Nieznajomość prawidłowej emisji głosu jest zauważana np. przez nauczycieli po wielu latach prowadzenia zajęć. Widzą oni niewłaściwe nawyki mowy, narastające dolegliwości, fizjologiczne zmiany itp.

Emisja głosu w przestrzeni edukacyjnej, artystycznej i terapeutycznej jest pracą zbiorową, podzieloną na trzy części. Całość rozpoczyna krótki wstęp Lidii Kataryńczuk-Mani, w którym wskazano na złożoność zagadnienia. Prezentowana praca, według Redaktorki, pomoże udoskonalić pracę nad głosem oraz wzbogaci wiedzę na temat jego emisji i higieny.

Pierwsza część publikacji jest zatytułowana *Przestrzeń edukacyjna*. Teksty zawarte w tym rozdziale pomogą czytelnikowi zrozumieć, jak rozbudowany jest omawiany temat. Cykl artykułów rozpoczyna publikacja Lidii Kataryńczuk-Mani pt. *Medium głosowe. Zacząć od emisji głosu*. Tekst uwzględnia wypowiedzi studentów kierunków pedagogicznych na temat specyfiki zajęć emisji i higieny głosu. Następny artykuł: *Przygotowanie przyszłych nauczycieli do wzmożonej aktywności głosowej w pracy dydaktyczno-wychowawczej*, autorstwa Mirosława Kisiela, opisuje potrzebę wskazywania przyszłym pedagogom, jak ważna w ich pracy jest znajomość właściwej emisji głosu. Z kolei Anna Przybylska-Zielińska dzieli się z czytelnikami wynikami sondaży na temat *Jakość głosu nauczyciela – wpływ czynników zewnętrznych i wewnętrznych*. Autorka porusza m.in. temat problemów zdrowotnych u nauczycieli, trudności związanych z wieloletnim nadużywaniem narzędzi mowy oraz niedogodności środowiskowych, takich jak: hałas, zbyt mała wilgotność powietrza czy występujące w klasach pyły (np. od kredy). Cykl kontynuuje Rafał Majzner z artykułem *Kształcenie emisji głosu*

śpiewanego u dzieci na etapie wczesnej edukacji. Wyraża on opinię, według której już u najmłodszych powinno się zwracać uwagę na właściwe używanie aparatu mowy. Autor przedstawia również kilka pojęć związanych z emisją, mową oraz procesem używania głosu. Kontynuacją tego wywodu jest artykuł Emilii Kuligowskiej zatytułowany *Praca z piosenką – refleksje teoretyczno-praktyczne*. Zawiera on m.in. wypowiedzi 6-latków dotyczące śpiewu. Autorka zgadza się ze swoim poprzednikiem, że już od dzieciństwa powinno się uczyć właściwego operowania głosem. Wskazuje również na kilka głównych cech prawidłowego doboru utworów wokalnych dla dzieci. Pierwszą część publikacji wieńczy artykuł Iwony Jakubowskiej: *Rola szkoły w kształtowaniu prawidłowego rozwoju mowy dzieci i młodzieży*. Wskazuje on na psychologiczno-pedagogiczną rolę szkolnego logopedy. Podane są tam również różne definicje logopedii, przykładowe ćwiczenia stosowane w niej oraz wyjaśnione zostaje pojęcie dyslalii – zaburzenia mowy.

Druga część książki przedstawia problematykę emisji i higieny głosu w odniesieniu do przestrzeni artystycznej. Pierwszym artykułem w tym rozdziale jest materiał Ireny Burczyk pt. *Wybrane przykłady wykorzystania zjawisk głosowych w literaturze muzycznej*. Autorka prezentuje w nim, w jaki sposób umiejętności mowy i śpiewu rozwijają się u dzieci. Zauważa, że już u trzymiesięcznego dziecka występuje zdolność przysłuchiwania się i rozpoznawania odgłosów. Irena Burczyk przedstawia również przykłady muzyki współczesnej, w których ukazane są „możliwości wykorzystania głosu ludzkiego dla ekspresji wypowiedzi muzycznej. [...] XX w., a szczególnie sonoryzm, wyeksponował brzmienie, w którym istotną rolę odegrał głos ludzki i zjawiska głosowe z nim związane” (s. 123). Kolejnym artykułem w tej części jest tekst Iwony Kowalkowskiej oraz Marzeny Wyganowskiej-Świątkowskiej zatytułowany *Głos i jego wielowymiarowe konteksty*. Autorki wskazują na istotne kwestie biologiczne, kulturowe, artystyczne, duchowe i lecznicze głosu. Według badań przytoczonych w tekście człowiek ma wrodzone umiejętności muzyczne, tzw. „*differentia specifica* ludzkiego mózgu i układu nerwowego, dzięki którym każdy człowiek posiada wrodzoną muzykalność i wrażliwość na muzykę” (s. 128). Na razie nie ustalono jeszcze, czy pierwszy był język, czy muzyka, jednak oba te sposoby komunikacji mają wspólne cechy oraz korzystają z tych samych obszarów funkcjonowania organizmu ludzkiego. Aleksandra Kazimiera Koczurko oraz Laura Stecka ukazują czytelnikom, jak kwestię możliwości głosu postrzegają studenci wokalistki. W swojej publikacji *Wpływ poprawnej emisji głosu na interpretację utworu – próba stworzenia spójnego obrazu na podstawie wiedzy studentów Akademii Muzycznej im. I. Paderewskiego w Poznaniu* przedstawiają wyniki ankiet przeprowadzonych wśród studentów roku dyplomowego studiów licencjackich oraz magisterskich (jak tłumaczą, grupa ta ma już spore doświadczenie sceniczne oraz wyrobione poglądy na temat emisji). W kwestionariuszu ankiety postawiono trzy pytania:

1. Czym jest dla Ciebie poprawna emisja dźwięku?
2. Jaki dźwięk jest wynikiem poprawnej emisji?
3. Jak wygląda Twój proces przygotowania utworu od rozczytania do momentu pierwszego wykonania na scenie?

Temat kontynuuje Jolanta Szewczyk-Kwitkowska w materiale *O potrzebie wypowiedziania się głosem*. Autorka zaznacza, że głos jest jedną z najważniejszych form komunikacji poprzez barwę, dynamikę wypowiedzi czy samo to, że u każdego z nas ma on własne, niepowtarzalne brzmienie. Z tego artykułu możemy również dowiedzieć się o niektórych chorobach związanych z brakiem mowy (takich jak autyzm czy mutyzm). Prezentowane są także różne ćwiczenia rozwijające aparat głosowy. Część drugą zamyka wypowiedź Aleksandry Zeman zatytułowana *Praca nad emisją głosu i interpretacją dzieł muzycznych w zespole amatorskim. Wybrane zagadnienia na podstawie własnej pracy dyrygenckiej z Chórem Żeńskim „Melodia”*. Tekst dotyczy m.in. cech, jakie powinien wykazywać dobry dyrygent, i wskazuje, że oprócz talentu ważne jest systematyczne rozwijanie umiejętności.

Trzecia i zarazem ostatnia część pracy zbiorowej dotyczy emisji głosu w przestrzeni terapeutycznej. Prezentowane w niej teksty pedagogów, terapeutów oraz logopedów dotyczą wyników badań i założeń teoretyczno-metodycznych w obrębie profilaktyki i terapii głosowej. Ewa Małgorzata Skorek, Grzegorz Hryniewicz oraz Anita Famuła-Jurczak w tekście zatytułowanym *Zawodowe uwarunkowania zaburzeń głosu u nauczycieli szkół podstawowych – wybrane zagadnienia* przedstawiają statystyki, z których wynika, że większość nauczycieli ma problemy z głosem. Mimo coraz powszechniejszej edukacji na temat właściwej emisji głosu wyniki badań nie są zadowalające. Niewielu pedagogów potrafi w prawidłowy sposób zadbać o narządy mowy, co skutkuje np. dysfonią. Poza tym autorzy wymieniają niesprzyjające warunki, które powodują niektóre z zaburzeń fonicznych. Z kolei Anna Lis-Zaldivar w swoim artykule *Dziecko z wadą słuchu w procesie kształtowania głosu i mowy* omawia wszystkie narządy odpowiedzialne za mowę oraz proces zmian zachodzących w organizmie już od życia płodowego. Poza tym opisane są wrodzone wady krtani, które powodują m.in. zaburzenia głosu natury organicznej, zwane dysglosją. W procesie kształtowania mowy, w tym głosu, ważną rolę pełni słuch. Znaczenie i potrzebę świadomego rozwijania głosu u noworodków oraz niemowląt podkreśla Jolanta Gebreselassie w tekście pt. *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecięcego głosu*. Z artykułu możemy m.in. dowiedzieć się, że z samego brzmienia głosu można wysnuć wnioski, czy dziecko jest zdrowe. Badania wykazują, że po analizie cech akustycznych płaczu niemowlęcia można stwierdzić zagrożenie zespołu nagłej śmierci, a u nastolatków pewne cechy głosu mogą umożliwić rozpoznanie depresji klinicznej. Autorka skupia się głównie na rozwoju głosu u noworodków (od narodzin do 3. tygodnia życia) oraz niemowląt (do 12. miesiąca życia). Podaje także wybrane ćwiczenia, odpowiednie dla prawidłowego rozwoju głosu dzieci w powyższych

granicach wiekowych. W kolejnej publikacji, zatytułowanej *Wybrane ćwiczenia emisyjne w pracy profilaktyczno-terapeutycznej*, Lidia Kataryńczuk-Mania oraz Małgorzata Pusztuk-Mania nacisk kładą na systematyczny rozwój głosu, w którym bierze udział wiele czynników (biologiczne, społeczno-kulturowe, psychologiczne). Z tego artykułu możemy się dowiedzieć, jak różnorodne są ćwiczenia emisyjne oraz na jak wiele narządów mowy mają one wpływ. O sposobach komunikowania się z osobami z różnym stopniem niepełnosprawności pisze Małgorzata Przybysz-Zaremba w artykule pt. *Wspomaganie komunikacji osób z niepełnosprawnością intelektualną – przegląd wybranych metod ze wskazówkami*. Komunikacja może być werbalna (mowa, słuch, pismo, czytanie) oraz niewerbalna (ruchy rąk, głowy, ciała, kontakt wzrokowy). Jak zaznacza Autorka, celem tekstu jest „dokonanie przeglądu wybranych metod wspomagających proces komunikacji z osobami z niepełnosprawnością intelektualną, z uwzględnieniem osób z głębszą jej postacią” (s. 289). Kontynuacją tego artykułu jest tekst Anity Famuły-Jurczak zatytułowany *Społeczne konsekwencje zaburzenia komunikacji dzieci ze spektrum autyzmu*. Przytoczone są tu m.in. fazy rozwoju według George’a H. Meada czy Jeana Piageta. Autorka przywołuje również publikacje Bogusławy Dobek-Ostrowskiej oraz Marii Kielar-Turskiej dotyczące kompetencji komunikacyjnych. W dalszej części tekstu możemy zapoznać się z badaniami na temat autyzmu oraz podstawowymi jego objawami. Przytoczone są również cechy mowy osób ze spektrum autyzmu (charakterystyczne są: brak melodii, rytmu, intonacji, częsta tzw. „antykadencja”, czyli zakończenie ostatnich głosek wysokim dźwiękiem). Trzecią część publikacji zamyka artykuł Bożeny Soleckiej pt.: *Cyfrowe technologiczne w rehabilitacji zaburzeń mowy*. Celem prezentowanego opracowania jest „analiza wymogów, które powinny spełniać narzędzia informatyczne przeznaczone do rehabilitacji logopedycznej osób dorosłych cierpiących na afazję” oraz „przegląd narzędzi ICT wspierających logopedów w terapii afazji” (s. 324). Autorka prezentuje przykładowe oprogramowania (Afasystem, RehaCom, MÓWik i Go Talk+9, EEG Biofeedback) i aplikacje, które można wykorzystać w terapii zaburzeń komunikacyjnych, oraz badania, które wskazują, w jakie cechy powinny być te aplikacje wyposażone, żeby były jak najbardziej pomocne.

Omawiana książka adresowana jest do szerokiego grona odbiorców a stosowany w niej język jest zrozumiały, przejrzysty i konkretny. Wiedza zawarta w artykułach może w szczególności przydać się nauczycielom, studentom, rodzicom, terapeutom, artystom oraz każdemu, komu zależy na właściwej jakości emisji i higieny głosu. Jako studentkę Akademii Muzycznej najbardziej zainteresowała mnie część poświęcona płaszczyźnie artystycznej w emisji głosu, jednak pozostałe rozdziały również wniosły wiele przydatnych informacji.